

HALOTTAK NAPJÁRA EMLÉKEZVE:
BÖSZÖRMÉNYI LÁSZLÓ ÉS
MEDNYÁNSZKY SÁNDOR SORSA

Az 1867-es Kiegyezés elemzésekor a jeles történész, Szekfű Gyula két sarkalatos kérdés megoldatlanságára hívja fel a figyelmet: „a közjogi és nemzetiségi kiegyezés Széchenyi tanai értelmében előfeltétele volt nemzetünk békés fejlődésének. Ez előfeltételek létrejöttek ugyan, de csak papiroson, a valóságban azonban sem az 1868: 44. törvénycikk meg nem oldá a nem-magyar nemzetiségek problémáját, sem 1867: 12. be nem fejezé a nemzet kebelében évszázadok óta dúlt testvérgyilkos közjogi küzdelmet...”¹ „A szív pedig, az érzelmek viharának kitéve, változékony – folytatja – ki tudja, nem veszi-e holnap újra birtokába a régi lakó, kurucálmok fényes istensége, Kossuth Lajos?” Tegyük hozzá, a „szívből jövő” ünneplés kifejezés csak a nemzet vezető elitjének többségére vonatkozott.

A távolban élő kormányzó valóban kibontatta „a közjogi lobogót”. 1867. május 22-i Deák Ferenchez intézett Nyílt levelében tiltakozott a készülő kiegyezés ellen, amely megfosztja a jobb jövő reményétől a hazát. Szemére vetette Deáknak, hogy a nemzetet a „jogfeladás sikamlós terére” vezeti: „Lassan-lassan lelebben a fátyol a Béccsel-i alkudozások titkairól. Úgy látszik, mindaz már kicsinált dolog, s az országgyűlés csak arra van hivatva, hogy a bevégzett tényt regisztrálja”. Neki már csak Kasszandra óvó tekintete és figyelmeztető szerepe marad, de emlékeztetett, Kasszandrának igaza volt! Deák Kossuth vádiratára röviden válaszolt. Kijelentette, hogy mindent nyilvánosan tett és nézeteit senkire sem kényszerítette rá. Kiemelte, törekvéseit nem szenvedélyekre, hanem hideg megfontolásokra alapozta.

Szekfű Gyula idézett könyvében úgy véli, Kossuth „Kasszandra-levelében elragadta a kiegyezési mű alkotóitól 48 egész aureoláját és a génusz természetes mozdulatával, teszi azt saját fejére”. Nyomban hozzátesszük, a nép jelentékeny része szemében igen, de az összkép sokkal összetettebb ennél. A lakosság zöme Kossuth hazaküldött leveleiből „48-at hallott, de 49-et értett”, s erre a hatóságok is felfigyeltek. Kossuth Lajos a váci választókhöz intézett augusztus 20-i levelében külön nyomatékkal megjegyezte: „...az osztrák ház uralmát hazám függetlenségével és önállá-

sával incompatibilisnek (összeférhetetlennek – *S. S.*) hiszem”. Megismételte keserű jóslatát: „Ne ajánlkozzék Magyarország máglyának, melyen a történelem kérlelhetetlen logikája az osztrák sast elégeti”. Kifejtette, az 1848-as magyar törvények mintájára az osztrák birodalom valamennyi nemzetének önkormányzatot kell adni. Felszólította a törvényhatóságokat, hogy a tiltakozzanak a Kiegyezés ellen.

Kossuth váci levelét a szélsőbal lapja a *Magyar Újság* közölte le, melyet a kormány 1867. augusztus 26-i döntése értelmében augusztus 29-én elko-boztak. Ezen a minisztertanácsi ülésén került kifejtetésre, hogy „Kossuth levele valóságos izgatást foglal magában”, ezért elengedhetetlen a közbe-avatkozás. Böszörményi László, a *Magyar Újság* szerkesztője, országgyűlési képviselő elleni sajtóper indításáról viszont az 1867. szeptember 30-i kor-mányülésen született döntés. A képviselőház kormánypárti többsége felfüg-gesztette a radikális képviselő mentelmi jogát. Csiky Sándor, Eger szélsőbal párti képviselője így jegyezte be 1867. október 22-i keltezéssel Naplójába: „...szavazás történt a Böszörményi elleni vádra, de én és elvtársaim nem szavaztunk...” A parlament 10-es bizottsága az 1868. június 16-i ülésen terjesztette elő jelentését Böszörményi László „pörbe foghatása iránt”, me-lyet név szerinti szavazás követett. Ezt követően az esküdtbíróság egy évi fogházbüntetésre ítélte a betegeskedő képviselőt.

Ki is volt valójában Böszörményi László? Szabolcs vármegye, Kopács-
Apáti nevű községében született 1824. november 19-én. Sárospatakon ta-
nult, majd ügyvédi oklevelet szerzett. Nagykállón telepedett le és ügyvédi
gyakorlatot folytatott. A szabadságharc 1848/49-es küzdelmeiben előbb
honvédként, majd kapitányként harcolt. Komárom várának kapitulációjakor
tette le a fegyvert. A Kiegyezés válaszutjának tekinthető 1861. évben Sza-
bolcs vármegye főjegyzőjének választotta. 1865-ben a nagykállói választó-
kerület országgyűlési képviselőjeként került be a parlamentbe. A Szélsőbal
Párt lapjának a *Magyar Újságnak* (1867. április 1-jén jelent meg először) ala-
pító-főszerkesztője volt.

A börtönben lévő Böszörményinek állapota rohamosan romlott. Ezért a
kormány 1869. január 8-i ülésén úgy döntött, hogy kegyelmet ajánlj fel szá-
mára, de azt a képviselőnek kérnie kell. Böszörményi László azonban ezt
elutasította. A kormány kénytelen volt a jogos ellenzéki szenvedélyes vá-
dakra 1869. március 7-én a kormányülés napirendjére tűzni – „a sajtófe-
gyencek elhelyezése” pont keretében – a hazai börtönviszonyokat, illetve
ezen az ülésen „Böszörményi László megkegyelmezése” címmel előter-
jesztést hallgatott meg. Horvát Boldizsár igazságügy miniszter javasolta
Magyar Újság főszerkesztőjének börtönbüntetésének felfüggesztését egyrészt

politikai okokból, másrészt mert „Böszörményi az orvosok véleménye szerint súlyos beteg, s valószínű, hogy a fogság alatt fog halni”. A kormány több tagja azonban merev álláspontra helyezkedett, „mivel kétséget nem szenved, hogy Böszörményi kiszabadulása után a szélső bal-párt által rögtön képviselővé választatnék.” Azt azonban kénytelenek voltak elismerni, „ha Böszörményi a börtönben halna meg, eltemetése politikai tüntetésekre adna alkalmat, miket a lehetőségig mérsékelni kell”. A miniszterek végül hozzájárultak, hogy kórházba szállítsák a beteg szerkesztő-képviselőt.²

Ez már későn történt, Böszörményi László a kiváló magyar patrióta 1869. március 24-én elhunyt. Az egri Csiky Sándor kéziratos Naplójában említi, hogy március 26-án volt a temetés „óriási néptömeg részvétele mellett”. A 48-as Párt kötelességének tekintette, hogy gyűjtést indítson Böszörményi László síremlékére. Csiky maga gyűjtött össze 7 Ft 41 kr, amit 60 kr-al megtoldott, így 8 Ft-t adott át a síremléket állító bizottságnak. Valahányszor a sajtószabadság kérdése bármily vonatkozásban felmerül, emlékezzünk a 45 éves korában elhunyt Böszörményi Lászlóra, a neves ellenzéki szónokra és újságíróra.

S amikor ebben az évben is Mindenszentek- és Halottak Napjára készülök, felidéződnek szülőföldem emléképei. Drága szüleim, testvéreim, Csiky Sándor sírja Egerben. Szlovákiában a Rozsnyó melletti kis magyar község Csucsom (dédnagyapa itt született 1835. május 29-én), László nagybácsi Galántán nyugszik, Ukrajnában apósomém Ungvár temetőjében, szét-szóródott a család.

S most első ízben közlöm a szintén egri születésű Mednyánszky Sándor báró, honvéd alezredes Kossuth Lajoshoz intézett 1870. január 5-i sorait, amelyet 17 évi száműzetéséből hazatérve írt Turinba a kormányzónak. Hazalátogatott szülővárosába, ahol 1816-ban született, és erről így számolt be: „...Egerben, szülőföldemen, többnyire magam voltam és örültem, hogy senki sem zavarta meg fájdalmas elmerengésemet... 40 év óta úgy sem változott Eger külsején, az embereken kívül.” Felidézte Kossuthnak, hogy egri sétáján találkozott egy kapás parasztasszonnyal és eszébe jutott, „1849. március utolsó napjain, melyek egyikén az egri fehérszék egy tündérszerű fáklyás és gyertyás menetben tisztelgett az Érseklakban tartózkodó kormányzónak”.³

Mednyánszky Sándor báró, a hivatásos katonatiszt, aki az 1841-es évek elején főhadnagyként kilépett az osztrák hadseregből, de a haza hívószavára 1848-ban belépett a honvédseregbe. Aulich tábornok II. hadtestében szolgált végig a téli és tavaszi hadjáratot kapitányként. 1849 júliusától Komárom várában szolgált zászlóaljparancsnokként. Az erődítményből történt 1849.

augusztus 3-i sikeres kitörés után Klapka György tábornok megbízásából 3 ezer fős dandárával Veszprémig nyomult előre, hogy erősítést hozzon és több ezer újonccal tért vissza Komáromba. 1849. augusztus 18-án alezredessé léptették elő, s részt vett a Haynau táborszernaggyal folytatott kapitulációs tárgyaláson. A Herkály-pusztán, 1849. szeptember 27-én aláírt és kölcsönösen ratifikált kapitulációs egyezmény 1. pontja kimondta az őrség szabad elvonulását fegyver nélkül, „a tisztek kardja tulajdonuk marad”. Azok a tisztek, akik korábban a cs. és kir. hadseregben szolgáltak „külföldre útlevél adatik”. A tisztek egy havi, a legénység 10 napi zsoldot kap. A fennálló tartozások kiegyenlítésére 500 000 pengő forintot köteles fizetve a vár-őrség osztrák bankjegyekben. Kötelezettséget vállaltak a beteg honvédek gyógykezelésére. A 8. pont kimondja: „mindennemű ellenségeskedés mindkét részről azonnal beszüntetik”.

A fegyverletétel okmányán Mednyánszky Sándor alezredes sajátkezű aláírása szerepel, Klapka György vár- és csapatparancsnok és tisztársai mellett. Ezt követően röviddel Mednyánszky Sándor emigrációba távozott, Londonban élt 17 évig. 1866-ban a porosz–osztrák háború idején ezredesként Klapka légiójához csatlakozott, majd Kossuthhoz költözött rövid időre Turinba (Torino). 1869-ben tért haza, s a szigetvári választókerületben országgyűlési képviselővé választották. Budapesten hunyt el 1875. április 23-án.

JEGYZETEK:

¹ Szekfű Gyula: Három nemzedék és ami utána következik, Bp., 1938., 214. oldal

² Sebestény Sándor: A „hevesi ügy”, *Századok*, 1973. 5–6. szám, 1175–1191. oldal

³ Országos Levéltár, Budapest, Kossuth Lajos iratai, 7119. szám